

דִּילִיָּה רָע, כְּפֹם חִיּוֹ דִּילָה הָכִי הָוָה (נ"א אִיהוּ) אֶתְחַזֵּיא לָהּ
מְלָבָר, כְּגוּוֹנָא דְּפּוֹמָא מְלִין שְׁפִירִין מְלָבָר, וְלָבָא מְלִיָּא טְנוּפִין
מְלָגָאוּ, וְדָא לָא הָוֵת יָדְעָא דְּסָם הַמּוֹת הָוָה מְלָגָאוּ דְּאִיבָא, הָדָא
הוּא דְּכֶתִיב וְ"תִקַּח מִן"פִּרְיוֹ וְ"תֹאכֵל, וְתֵתֵן גַּם לְאִשָּׁה וְגוֹמֵר (שם),
הָרִי אִיבָא דְּאִילָנָא דְּתַמָּן מִן"ת (מְלָגָאוּ גָרַם לָהּ דְּאֶכְלָה).

[דף צג ע"ב]

וְאִית קְלִיפִין דְּאִיבָא דְּאֵינוֹן תַּחוּ וְבַחוּ וְחֻשְׁדִּי וְתַהוֹם, דְּקְלִיפִין
אֵלִין אֵינוֹן רָע, מוֹחָא מְלָגָאוּ טוֹב, אִילָנָא דְּחִי קְלִיפִין
דִּילִיָּה שְׁפִירִין וּמוֹחָא דִּילִיָּה שְׁפִיר, וְדָא אִיהוּ עֲפִיָּה שְׁפִיר וְאַנְבִּיָּה
שְׂגִיָּא (דְּנִיאל ד ט), וְאִית אִילָנָא דְּכּוּלִּיָּה בִּישׁ, מוֹחָא וְקְלִיפָה כְּלָהוּ
מְרִירוֹ, וּמִיִּין דְּלָהוֹן מְרִירוֹ, הָדָא הוּא דְּכֶתִיב (שְׁמוֹת טו כג) וַיָּבֹאוּ
מִרְתָּה וְלֹא יָכֻלוּ לְשִׁתּוֹת מִיָּם מִמֶּנָּה כִּי מָרִים הֵם וְגוֹמֵר, וַיּוֹרְחוּ
יְהו"ה עֵץ וְגוֹמֵר, וַיְבִיָּה וַיִּמָּתְקוּ הַמִּיִּם, עֵץ מָתוּק דְּמַנְיָה נִפְקִין
עֲנָפִין וְשָׂרְשֵׁין, דְּאֶתְמַר בְּהוֹן (תַּחֲלִים יט יא) וּמִתּוּקִים מְדַבֵּשׁ וְנִפְתַּח
(דף צג ע"ב) צוּפִים, וּבְגִין דָּא אִית עֵץ דְּעֲנָפִין דִּילִיָּה מְתִיקוֹן, וְעֵץ
דְּעֲנָפִין דִּילִיָּה מְרִירוֹ, וְאִית מִיִּין מְתִיקוֹן וּמִיִּין מְרִירוֹ, וְדָא לְקַבֵּל
דָּא עֲבַד קוּדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, וְאִית דְּאִיהוּ פִּלְגוּ דִּילִיָּה מְתִיקָא
וּפִלְגוּ דִּילִיָּה מְרִירָא, וְדָא עֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרָע, כְּגוּוֹנָא דְּכֶסֶּפָּא
מְעוּרְבָּה בְּעוֹפְרָת, וְאִית אִילָנָא דְּקְלִיפִין דִּילִיָּה בִּישִׁין מְלָבָר וּמוֹחָא
מְתִיקָא מְלָגָאוּ, הָכִי תִשְׁכַּח בְּרַנְשׁ בִּישׁ בְּמִלִּי פּוּמוֹי (נ"א וּבְפּוּמוֹי
מִפִּיק בִּישׁ מְלָבָר) וְטַב בְּלַבִּיָּה מְלָגָאוּ, וְאִית מְפִימוֹי טַב וְלַבִּיָּה
בִּישׁ, הָאִי אִיהוּ עֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרָע, הָכָא מְקַנֵּן נְחָשׁ רַמָּאִי.

הָכִי אִיהוּ בְּרַנְשׁ דְּתִשְׁכַּח לִיָּה גּוּפִיָּה שְׁפִיר, וְסִימָנִין דִּילִיָּה כְּלָהוּ

שפירן (במדה), ונשמתיה נפש חייבא מלגא, ותשכח בר נש
גופיה ביש בכל סימנין דיליה, ונשמתיה מלגא שפירא, דא איהו
צדיק ורע לו, אבל מאן דאיהו טב מלבר ורע מלגא, איהו רשע
וטוב לו, בגין דלא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי, טוב מלבר
ומלגא צדיק וטוב לו, ביש מלגא ומלבר רשע ורע לו, והא
אוקמוה.

טב מלגא ולבושא דיליה ביש, דא איהו עני ורוכב על חמור
(זכריה ט ט), רע מלגא ולבושא דיליה שפיר מלבר, על האי
אתמר (קהלת י ז) ראיתי עבדים על סוסים, וכלא אשתמודע
בעובדוי דבר נש, מאן דאיהו מלגא, ולא למגנא אוקמו קדמאין
לא המדרש הוא העקר אלא המעשה הוא העקר, דשטיין
מסתכלין בגופא דאיהו לבושא, הדא הוא דכתיב (איוב י יא) עור
ובשר תלבישני, וצדיקיא בעובדין טבין.

ועוד (שמות טו כה) ויורהו יהו"ה עין, דא מטה דמשה, דהנה
מתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה, כגון להט החרב
המתהפכת (בראשית ג כד), ודא מטטרו"ן, דביה הנה משתמש
משה רבינו, כגוונא דעמודא דאמצעיתא דהוא משתמש ביה,
והנה מנהיג תפאין ביה, אנה הכי משה דהנה כגוונא דיליה, הנה
משתמש במטה, ואמאי אתקרי מטטרו"ן מטה, דלזמנין מטה
כלפי זכו לצדיקיא, ולזמנין מטה כלפי חובא לרשיעיא, ובגין דא
אתהפך ממטה לנחש לרשיעיא לאלקאה לון ביה, ומנחש למטה
לצדיקיא למיהב לון ביה אגרא.

דַּהֲכִי אִיהוּ עַל הָאֵי מְלָאכָא קוֹדֶשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, כְּגוֹנוֹנָא דְנִשְׁמָתָא
 דְּרָכִיב עַל גּוּפָא, וְצָדִיק בְּהָאֵי אֶתֶר אֶתְמַר בֵּיהּ (שמואל ב'
 כג) צָדִיק מוֹשֵׁל יִרְאֵת אֱלֹהִי"ם, בְּגִין דְּאִיהוּ מְהֻפֵּךְ דִּינָא לְרַחֲמִי,
 וּבְהָאֵי אֶתֶר צָרִיד שְׁנוֹי מַעֲשָׂה, בְּגִין דִּיתְהַפֵּךְ מְדִינָא לְרַחֲמִי, וְשְׁנוֹי
 הַשֵּׁם וְשְׁנוֹי מְקוֹם, וְקוֹדֶשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא דְּאִיהוּ מְלָגָא, אֶתְמַר בֵּיהּ
 (מלאכי ג' ו') אֲנִי יְהו"ה לֹא שִׁנִּיתִי, דְּאִיהוּ רַחוּם וְחַנוּן, לִית בֵּיהּ דִּינָא
 כָּלִל וְלֹא שְׁנוּיִין.

וְכַד בַּר נֶשׁ שְׁלִיט עַל יִצְרֵיהּ, נְהַפֵּךְ נַחֲשׁ לַמָּטָה, וְאִם יִצְרֵיהּ
 שְׁלִיט עָלֶיהּ, נְהַפֵּךְ מַמְטָה לְנַחֲשׁ, וּמִיד וַיָּנֹס מִיָּשָׁה מִפְּנֵיו
 (שמות ד' ג'), מֵאִי וַיָּנֹס, אֲלָא הֵבֵא רְמִיז שְׁנוֹי מְקוֹם, דְּבִרַח מֵאֶתְרֵיהּ
 וּמִקְמִיָּהּ, וְדָא אִיהוּ רְזָא וְתַפְקִיחָנָה עֵינֵי שְׁנִיָּהֶם (בראשית ג' י'), וּבְמֵאִי
 אֶתְפַּקְחוּ, לְמַגִּדַּע טוֹב וָרַע, דְּאִיהוּ מָטָה כָּלִיל מִתְרַוֵּיָּהּ, כַּד
 אֶתְהַפֵּךְ מִנַּחֲשׁ לַמָּטָה אֶתְמַר בֵּיהּ צָדִיק וְטוֹב לוֹ, וְכַד אֶתְהַפֵּךְ
 מִמָּטָה לְנַחֲשׁ אֶתְמַר בֵּיהּ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ.

תקונא חד וְשִׁתִּין

[דף צד ע"א]

בְּרֵאשִׁית דָּא מַחְשְׁבָהּ, אֱלֹהִי"ם דָּא אִימָא עֲלָאָה עוֹבְדָא,
 דְּתַרְוֵיָּהּ דְּחִילוֹ וְרַחֲמִי, אֶת הַשָּׁמַיִם דָּא קָלָא, וְאֶת
 הָאָרֶץ דָּא דְבוּרָא, וּבְכָלֹא חָאבוּ אָדָם וְחַוָּה, אִפְרִישׁוּ בֵּין אָבָא
 וְאִמָּא דְאִינוּן מַחְשְׁבָהּ וְעוֹבְדָא, וּבֵין קוֹל וְדְבוּר דְּאִינוּן בְּרָא
 וּבִרְתָּא, וּבְגִין דָּא וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יְהו"ה אֱלֹהִי"ם מִתְהַלֵּךְ בְּגִין
 לְרוּחַ הַיּוֹם (שם), אֶת קו"ל דָּא (דף צד ע"א) עֲמוּדָא דְאִמְצְעִיתָא,
 וְשְׁכִינְתָא עֲמִיָּהּ, יְהו"ה אֱלֹהִי"ם אָבָא וְאִמָּא, וְאִינוּן אַרְבַּע אֲתוּן

יהו"ה, י' אבא ה' אימא ו' ברא ה' ברֵתא, דאינון מחשבה ומעשה קלא ודבורא, (וְרָא דְמַלְהַ מַּחֲשָׁבָה מִצְטָרְפָא לְמַעֲשֵׂה וְדָא רָא יו"ד דְּהִיא י' וְקָלָא וְדָבוּר דְּאִיהוּ שָׁמַיִם וְאָרֶץ וְכָל צְבָאָם), קול דהוה אזיל בגן דא עמודא דאמצעיתא, שָׁמַע קִלְיָה דהוה אזיל בגנתא בענפי אילנא, מההוא אילנא דחאב ביה אדם קדמא, דהוה אמר אילנא לסמא"ל חייבא נחש הקדמוני, רשע אל תגע בי, ובאן אתר הוה אזיל קלא בגנתא דאיהי אדנ"י דינ"א, לְסִטְרָא דְשִׁמְאָלָא, דאתמר ביה (איוב א ו) וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹאוּ בְּנֵי הָאֱלֹהִים לְהִתִּיצֵב עַל יְהו"ה, וְדָא אִיהוּ לְרוּחַ הַיּוֹם, וּמַה הוּא אָמְרִין בְּנֵי הָאֱלֹהִים, אֵלָא אָתוּ לְהִתִּיצֵב עַל מִימְרָא דִיהו"ה, דְּכַד אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיד הוּא (בראשית א כו) נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ כְּדְמוּתֵנוּ, אָמְרוּ אֵינוֹן מָה אָדָם וַתִּדְעֵהוּ (תהלים קמד ג), (ס"א אָמְרוּ אֵינוֹן מָה אָנוּשׁ כִּי תִזְכְּרֵנוּ וְגוֹמַר) (שם ח ה).

וְעוֹד וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל יְהו"ה אֱלֹהִים, הָהוּא קָלָא הָוָה בְּגִנְתָּא דְּאִיהִי שְׂכִינְתָּא, דְּתַמָּן עֵץ הַחַיִּים נְטוּעַ, חוּה גְרַמַּת דְּאַתְעַקַּר אֵילָנָא מִגְנְתָּא, וְאָדָם גְּרִים בְּמַחֲשַׁבְתָּא דִּילְיָה דְאַסְתָּלִיק נְבִיעוּ דְּאֵילָנָא, דְּהָוָה נָחִית לְגִנְתָּא, וְאַשְׁתָּאַרַת יִבְשָׁה, יְהו"ה דָּא אֵילָנָא, ה"ה עֲנַפּוּי וְשִׁרְשׁוּי, ו' גּוּפָא דְּאֵילָנָא, י' אֵיבָא דִּילְיָה, נְבִיעוּ דִּילְיָה, נְקוּדָה דִּילְיָה כְּגוּוּנָא דָּא יְהו"ה, דְּאִיהוּ אֶחָד וְשִׁמּוֹ אֶחָד, וּמִנְלָן דְּאַתְקַרִי נְבִיעוּ אֶחָד, כְּמָה דְּאַתְמַר (בראשית א ט) יָקוּוּ הַמַּיִם מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל מְקוֹם אֶחָד, וַתֵּרָאֶה הַיִּבְשָׁה אֶדְנ"י.

וּבְגִין דָּא וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאַשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יְהו"ה אֱלֹהִי"ם (שם ג ח),
 וְכִי יָכִיל בַּר נֶשׁ לְאַתְפְּסִיָּא מִנִּיהּ, וְהָא פְּתִיב (ירמיה כג כד)
 אִם יִסְתֵּר אִישׁ בַּמִּסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ נֶאֱם יְהו"ה, אֲלֹא כָסּוּ
 פָּנָיו חֲרָלִים (משלי כד לא), אֶתְפְּסִיָּאוּ אֲנָפוּי מִבִּשְׁת, דְּאֶתְפָּקְחוּ
 עֵינֵיהוּ וְחָזּוּ מַה דְּעָבְדוּ לְעִילָא, דְּגָרִימוּ לְאַעְקָרָא אֵילָנָא מֵאַתְרֵיהּ,
 וְנָבִיעוּ לְסִלְקָא מִתַּמּוֹן, וְדָא אִיהוּ וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְגוֹמֵר, תַּמּוֹן
 אֶתְפְּסִיָּאוּ אֲנָפוּהִי, מִן בִּשְׁת, דְּתַמּוֹן חָאבוּ, בְּמַה דְּהוּה בְּתוּךְ עֵץ
 הָגֹן, תַּמּוֹן אֶתְפְּסִיָּאוּ אֲנָפוּהִי, אִית מָאן דְּאָמַר בְּתוּךְ עֵץ דָּא צָדִיק,
 וּבִבְּאִתֵּר דָּא וַיִּסְתֵּר מֹשֶׁה פָּנָיו (שמות ג ו), דְּאֶדְכֵּר מַה דְּאִירַע לִיהּ
 בְּקִדְמִיתָא, אֲדָכִיר חוֹבִיָּה וְאַתְפְּסִי מִבִּשְׁת, וּבְגִין דָּא זָכָה וְתִמְוֹנַת
 יְהו"ה יָבִיט (במדבר יב ה), וְדָא י' דְּאִיהוּ חֲכָמָה תַּתָּא, וְאִיהוּ אֵיבָא
 דְּאֵילָנָא, דְּהוּה בְּרִישׁ צָדִיק, ו' גּוֹפָא דְּבְרִית, ה"ה דָּא אֶתֵּר דְּעֶרְלָה
 וּפְרִיעָה, אַרְבַּע אֲתוּוֹן הָווּ עַל צָדִיק דְּאִיהוּ עֵץ פְּרִי, אִיהוּ גְרִים
 דְּאֶסְתָּלְקוּ מִנִּיהּ, וְאַתְעַקֵּר אִיהוּ מִגְּנֶתָא, הָכִי אֲעַקֵּר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ
 הוּא לְאָדָם מְגוּפִיָּה, וְתִרִיד לִיהּ מִגְּנִיתִיהּ, כְּמַה דְּאֶתְ אָמַר (בראשית
 ג

(כד)

וַיִּגְרֶשׁ

אֶת הָאָדָם.

תקונא שתיין ותריין

[דף צד ע"ב]

בְּרֵאשִׁית תַּמּוֹן ב"ת, תַּמּוֹן א"ש (נ"א תַּמּוֹן אֲשֵׁרִי), בְּהָהוּא זְמָנָא
 אֶסְתָּלְק קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מִשְׁכִּינְתִּיהּ, וְאַשְׁתַּאֲרַת
 בַּת יְחִידָהּ, הָדָא הוּא דְּכְתִיב (איכה א א) אֵיכָה יֵשְׁבָה בְּדָד, וְרָזָא
 דְּמָלָה וַיִּקְרָא יְהו"ה אֱלֹהִי"ם אֶל הָאָדָם וַיֹּאמֶר לוֹ אֵיכָה (בראשית ג

(ט), אִיָּה כ"ה, אָמַר לִיָּה, אָף עַל גַּב דְּגִרְמַת כּוּלִי הָאִי, וְעַבְדַּת פְּרוּדָא בְּאַתְנוּן דְּאַסְתָּלַק י' מִן ה' ו' מִן ה', וְאַשְׁתָּאֲרַת שְׂכִינְתָּא לְעִילָא יְחִידָאָה, וְשְׂכִינְתָּא לְתַתָּא יְחִידָאָה, בְּגִין דָּא וַיֹּאמֶר לוֹ אִיָּבָה, אִי"ה כ"ה, וַיֹּאמֶר אֶת קוּלְךָ שְׁמַעְתִּי בְּגִן, בְּגִין דָּא וַאֲיָרָא כִּי עִירוֹם אֲנֹכִי וְאַחְבָּא, וְעוֹד וְאַחְבָּא, רְזָא דְמַלְכָּה, עִירוֹם רָאָה רָעָה וְנִסְתָּר (משלי כג ב), מֵאִי סְתִירָה דְּבֵר נֶשׁ, אֲלָא תָּא חֲזִי בְּזִמְנָא דְּאִית רִשּׁוֹ לְמַחְבְּלָא לְחַבְלָא, (דף צד ע"ב) אֲתַמַּר בִּיָּה (שמות כב ה) כִּי תֵצֵא אִשׁ וּמִצָּאָה קוֹצִים וְכוּ', וּבִהְיוּ זִמְנָא וְהָיָה בְּצַדִּיק כְּרָשָׁע (בראשית יח כה), וּבְגִין דָּא אִית לִיָּה לְבֵר נֶשׁ בְּהִהוּא זִמְנָא לְאַתְטַמְרָא וּלְאַתְפַּסְיָא, דְּלָא יִשְׁתַּכַּח בִּינְיָהוּ, דְּבִהְיוּ זִמְנָא יִשׁ נִסְפָּה בְּלֹא מִשְׁפָּט, וּבְגִין דָּא (שם) וַאֲיָרָא כִּי עִירוֹם אֲנֹכִי וְאַחְבָּא, וּבְמֵאִי נִסְתָּר בֵּר נֶשׁ מֵאֲלִין דִּינִים וְקִטְרוּגִין דְּלָא שְׁלֹטִין עָלֶיהָ, בְּתִיבְתָּא, הָדָא הוּא דְּכְתִיב (תהלים צא א) יוֹשֵׁב בְּסֶתֶר עֲלִיוֹן, דָּא אִימָא דְּאִיָּה סֶתֶר, עֲלִיוֹן מְנָה דָּא חֲכֻמָּה, דְּלָא אֲשַׁתְּמוּדַע אֲלָא בָּהּ, בְּצִל שַׁד"י יִתְלוֹנֵן (שם) דָּא אִימָא עֲלָאָה, (נ"א תַּתָּאָה) צִל דְּשַׁד"י דְּאִיָּהוּ אוֹת בְּרִית קֹדֶשׁ, דְּאַתְמַר בִּיָּה (שם לט ז) אֲךָ בְּצִלָּם יִתְהַלֵּךְ אִישׁ, וְדָא שְׂכִינְתָּא תַּתָּאָה, דְּאִיָּה צִלְמוֹ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְעָלִיָּה אֲתַמַּר (בראשית א כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת הָאָדָם בְּצִלְמוֹ, בְּצִלְמוֹ מִמֶּשׁ דָּא שְׂכִינְתָּא, צִלְמוֹ דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, בְּמִדָּה דִּילִיָּה בְּשַׁעוֹר דִּילִיָּה דְּלָא אוֹסִיף וְלֹא גָרַע, מֵאִי הָאָדָם דָּא שְׂכִינְתָּא, (נ"א דָּא עֲמוּדָא דְּאַמְצַעִיתָא).

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר וְהָא בְּשְׂכִינְתָּא לָא כְּתִיב בָּהּ בְּרִיאָה אֲלָא אֲצִילוֹת, וְעוֹד דְּהָנָה לִיָּה לְמִימַר וַיִּבְרָא יְהו"ה אֶת הָאָדָם,

מאי אלהי"ם אלא שכינתא אתקרי אלהי"ם, ועל ההיא נשמתא דאתיהיבת בבר נש אתמר ויברא אלהי"ם את האדם בצלמו, בדיוקנא דשכינתא, ועל ההיא נשמתא אתמר אך בצלם יתהלך איש, דהא בזמנא דאסתליק מבר נש נשמתא לא יכיל לאתנענעא. אמר ליה, בריך ברי לעתיק יומין, וברי כל מאן דפגים האי דיוקנא, כאלו ממעט את הדמות, ושכינתא לא שריא תמן, ובההוא זמנא שלטין עליה כל מקטרגין מסטרא דההוא פגימו, ורזא דמלה (דברים לא יז) על פי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה, הרעות מצאוני בגין דאסתלק שכינתא מני דאיהי אלהי.

תקונא שתיין ותלת

בראשית ברא אלהי"ם, מאי אלהי"ם מי אלה, ועל האי מי אתמר (בראשית ג יא) מי הגיד לך כי עירום אתה וגומר, אשר צויתך (שם), והיא דאתמר בה אשר קדשנו במצותיו, והיא דאתמר בה (תהלים א א) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, והיא רשות הרבים אשת זנונים, מאי רשעים דא סמא"ל ונחש, והיא דאמר עלה פרעה (שמות ח ב) מי יהו"ה אשר אשמע בקולו, אשר דאתמר ביה (שם ב ב) אשר הוצאתיך מארץ מצרים, מי ודאי, דאיהי תיובתא, אסוותא לכל מרעין ומבתשין, הדא הוא דכתיב (איכה ב י) מי ירפא לך, ועלה אתמר (ישעיה ו י) ושב ורפא לו, רפאות תהי לשרך (משלי ג ח), זכאה איהו מאן דתב לגבי בעלה דידה איהו רזא דתיובתא, דיחזיר ויתוב ההוא דרגא דרחיק ליה מאתריה, דיחזיר לה לאתרה ויקרב לה

תָּמון, בַּהֲהוּא זְמַנָּא דְשְׂכִינְתָּא מְרַחֲקָא מִבְּעָלָהּ, אֶתְמַר בְּבֵר נִשְׁ
(דברים כח ב) וְהָיוּ חֲתִיף תְּלוּאִים לָךְ מִנֶּגֶד, חֲתִיף אֶתְקִרִיאת, הָדָא
הוּא דְכְּתִיב (בראשית ב ז) וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נְשָׁמַת חַיִּים, וְכָאֵה אִיהוּ
מָאן דְּקָרִיב לָהּ לְגַבִּי בְּעָלָהּ, מָאִי (נ"א וּמִיד) קָרוֹב יְהו"ה לְכָל
קוֹרְאֵיו וְכו' (תהלים קמה יח), דְּמָאן דְּקָרָא לִיהּ בְּשִׁקְרָא רַחוּק הוּא
מִנִּיהּ.

[דף צה ע"א]

אַמֶּת א' בְּרִישָׁא דְאַלְפָּא בִּיתָא, מ' בְּאַמְצַעִיתָא, ת' בְּסוֹפִיָּה,
(נ"א ד' אֶתְנוּן) עֲשׂוּרָא דִּילִיהּ יו"ד ה"א וּא"ו ה"א אַמֶּת,
דְּאִיהוּ עִישׂוֹר דְּאַרְבַּע מָאָה וְאַרְבַּעִין וְחָד, הָא רִזָּא דְחֲמִשָּׁא
וְאַרְבַּעִין מ"ה, בּוֹזְמָנָא דִּישְׂרָאֵל מְשַׁקְרִין בְּתוֹרַת אַמֶּת, בְּאוּמָאָה
דְּשִׁקְרָא, אֶתְמַר בֵּיהּ (דניאל ח יב) וְתִשְׁלַךְ אַמֶּת אֶרְצָהּ, מָאִי אֶרְצָה
דָּא שְׂכִינְתָּא, וּבּוֹזְמָנָא דִּישְׂרָאֵל מְקִיִּימִין תּוֹרַת אַמֶּת בְּאוּמָאָה
דְּקִשׁוּט, אֶתְמַר בֵּיהּ (תהלים פה יב) אַמֶּת מֵאֶרֶץ תִּצְמֹחַ, וּבְגָלוּתָא
אֶתְמַר (ישעיה נט טו) (דף צה ע"א) וְתִהְיֶה הָאֻמֶּת נִעְדָּרֶת, וְשִׁקְרָא
שְׁלֵטָא בְּעֵלְמָא, (וּבּוֹזְמָנָא דְּאֶתְתַּפְּקוֹן אַמֶּת וְאַסְתַּלַּק לְאַתְרֵיהּ
אֶתְמַחִי שִׁקְרָא מֵעֵלְמָא, הָדָא הוּא דְכְּתִיב (משלי יב יט) שְׁפַת אַמֶּת
תִּכּוֹן לְעֵד, כּוֹנֵנֶת לֹא כְּתִיב אֱלֹא תִכּוֹן לְעֵד (אַמֶּת), וְעַד אֶרְגִּיעָהּ
לְשׁוֹן שִׁקְרָא (שם), מָאִי אַמֶּת עֲמוּדָא דְאַמְצַעִיתָא, שְׂכִינְתָּא דִּילִיהּ
תּוֹרַת אַמֶּת, הִיתָה בְּפִיָּהּ (מלאכי ב ו), וּמָאן שִׁקְרָא דָּא סְמָא"ל,
בּוֹזְמָנָא דְאַמֶּת שְׁלֵטָא אֶתְעַבֵּר שִׁקְרָא מֵעֵלְמָא.

אַמֶּת אִיהוּ בְּסוֹף תִּיבִין, וְאֵינוֹן בְּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת, בְּרָא
אֱלֹהִים אֶת, בֵּיהּ בְּרָא עֵלְמָא, וְעֵלְיָה אֶתְקָרִי וְקִיָּמָא כָּל

עֲלֵמָא, וְכָל מָאן דְּאֻמֵּי בְּשִׁקְרָא כְּאֵלוּ וְתִשְׁלַךְ אִמַּת אֶרְצָה,
 וְשִׁקְרָא שְׁלֵטָא כְּבִיכּוּל בְּאַתֵּר (נ"א אַתְרָךְ מֵאַתֵּר) דִּילִיָּה דְּאִיְהוּ
 יְרוּשָׁלַם, וְדָא גְרִים דְּאַתְחָרַב בֵּיתָא, וְאַתְחִזֹּר עֲלֵמָא לְתַהוּ וְבַהוּ,
 דְּהָכִי אֻקְמוּהוּ חֲרַב בֵּית רֵאשׁוֹן וְהָאֶרֶץ הִיְתָה תַּהוּ, חֲרַב בֵּית שְׁנִי
 וְחֲשָׁךְ עַל פְּנֵי תַּהוּם, דְּאִמַּת הוּא סְבִיל עֲלָאִין וְתַתְּאִין, וּבְזֻמְנָא
 דְּאַתְעֵבִיד שִׁקְרָא יִתְהַרֵס תְּבַגְנֹן, בְּהֵהוּא זֻמְנָא אַתְמַר בְּשִׁכְנֵיתָא
 (עמוס ה ב) נִפְלָה לֹא תוֹסִיף קוּם, הֵדָא הוּא דְכְּתִיב (ישעיה יד יב)
 אֵיךְ נִפְלְתָּ מִשְׁמַיִם הֵילֵל בֶּן שָׁחַר, נִפְלָה עֲטָרַת רֵאשִׁינוּ (איכה ה טז),
 דְּאִינוֹן ה' עֲלָאָה ה' תַּתְּאָה, ו' עֲמוּדָא דְּאֻמְצֵיתָא סְבִיל תְּרוּיָהוּ,
 יְסוּדָא דְּכָלָא י', דָּא בְּרִית, כָּל מָאן דְּמִשְׁקֵר וְעֵבֵר בֵּיהּ, כְּאֵלוּ
 אַעֲקֹר כָּלָא וְאַפִּיל לִיָּה, וְהָאִי י' הִיא אֶבֶן הַשְּׁתִּיָּה דְּמִינָה הוֹשְׁתַּת
 עֲלֵמָא, וְעֲלִיָּה אַתְמַר (תהלים קיח כב) אֶבֶן מֵאֶסוּ הַבּוֹנִים וְכו', וְאִיְהִי
 יְסוּדָא דְּכָלָא, וְעֲלָה אַתְבְּנִי, וּוִי לִיָּה לְמָאן דְּחָאֵב בָּאוֹת שֶׁבֶת
 וּבָאוֹת תְּפִלִּין וּבָאוֹת יוֹמִין טְבִין וּבָאוֹת בְּרִית מִילָה, כְּאֵלוּ אַעֲקֹר
 לִיָּה מֵאַתְרִיָּה, וְאַהֲדָר עֲלֵמָא לְתַהוּ וְבַהוּ.

אֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֲבָא וְהָאִי י' לְעִילָא אִיְהִי, אֲמַאי אִיְהִי לְתַתָּא
 הָבָא, אֲמַר לִיָּה בְּרִי, דָּא רְזָא עֲלָאָה, מֵאַרְבַּע אַתְנוּן תְּלִיִין
 אַרְבַּע שְׁמָהוּ, מִן י' יְהוֹ"ה, מִן ה' הוֹי"ה (נ"א הוֹי"ה), מִן ו' וְהִי"ה,
 מִן ה' הוֹה"י (נ"א הוֹה"י הוֹה"י), עֲלִיָּהוּ אַתְמַר וְדָאִי וְרֵאִיתָ אֶת
 אַחֲוֵרִי, (וּפְנִי לֹא יֵרָאוּ) (שמות לג כג), וּמִסְטָרָא דְּאַחֲוֵרִים אִיְהִי י'
 לְתַתָּא, וּמִסְטָרָא דְּפְנִים לְעִילָא, וְדָא אִיְהוּ רְזָא דְּאַתְהַפֵּךְ שְׁמָא
 מוֹדִיעָא לְרַחֲמֵי וּמְרַחֲמֵי לְדִיעָא, כִּד אַתְהַפֵּךְ לְדִיעָא אִיְהוּ הוֹה"י י'
 לְתַתָּא, דְּאַתְמַר בֵּיהּ אֶבֶן מֵאֶסוּ הַבּוֹנִים, מֵאֶסוּ יְסוּדִין דִּילָהּ, וְאַלִּין

דְּחַבִּיבִין יְסוּרִין אֶתְהַפֵּךְ לֹון מְדִינָא לְרַחֲמֵי יְהו"ה, וּבִהְיוּ זְמָנָא
אֲבָן מְאָסוּ וְכו', מַה דְּהוֹת י' לְתַתָּא אֶתְחַזְרַת לְעִילָא, וּמִסְטָרָא
דְּהוּי"ה אִיהִי י' בְּאֶמְצַע, בְּהֵהוּא זְמָנָא אֲשַׁתַּטַּח לְגַבִּיהָ, וְאָמַר
זַכָּאָה חוּלְקֵי דְזַכִּינָא לְהָאִי, דְּדָא עֵיקְרָא וִיסוּדָא דְכָלָא.

תְּקוּנָא שְׁתִּין וְאַרְבַּע

בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִי"ם, תַּמָּן אִישׁ תַּמָּן אִשָּׁה עִם ה' דְּאֱלֹהִי"ם,
וְעֲלִייהוּ אֶתְמַר (שִׁיר ב ה) סְמִכּוּנֵי בְּאֲשִׁישׁוֹת, בְּאִישׁ
וְאִשָּׁה, וּמָאן גָּרִים דָּא, בְּגִין דְּאֶתְפַּשְׁטוּ מִכְּתָנוֹת אֹר אָדָם וְחָוָה,
וּבְגִין דָּא סְמִכּוּנֵי בְּאֲשִׁישׁוֹת, בְּכְתָנוֹת עוֹר דְּאִינוּן לְקַבֵּל וְעוֹרוֹת
אֵילִים מְאָדָּמִים וְכו' (שְׁמוֹת כה ה).

וְכִי אָדָם גָּרִים, וְהָא כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית ג ב) וַיֹּאמֶר הָאָדָם הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר נָתַתְּ עִמָּדִי וְגוֹמֵר, וּבְגִין דָּא אָמַר קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא
לְאַתְתָּא מַה עֲבַדַּת, כְּמַה דְּאֶתְ אָמַר (שם ג) וַיֹּאמֶר יְהו"ה אֱלֹהִי"ם
אֶל הָאִשָּׁה מַה זֹאת עָשִׂית, כָּל חוֹבָה דְּעֲבַדַּת לְשְׁכִינְתָּא דְּאִיהִי
זֹאת עֲבַדַּת, וּבְגִין דָּא מַה זֹאת עָשִׂית, דְּאִיהִי מַה שְּׁמוֹ, מַה זֹאת
וְדָאִי, מַה יְהו"ה אֱלֹהִי"ךְ שׁוֹאֵל מִעֲמֶךָ כִּי אִם לִירָאָה (דְּבָרִים י יב),
וְאֵל תִּקְרִי אִם אֵלָא אִם (הָדָא הוּא דְּכְתִיב (וִיקְרָא יט ג) אִישׁ אָמַר
וְאָבִיו תִּירָאוּ דְּאִיהוּ י"ה אָבָא וְאִמָּא עֲלָאָה), וְאַנְתָּ לָא דְּחִילְתָּ
מְאִימָא עֲלָאָה, לְזֹאת עֲבַדַּת כָּל דָּא וְדָאִי, דְּאֶתְמַר בָּהּ (בְּרֵאשִׁית ט
יב) זֹאת אוֹת הַבְּרִית.

[דף צה ע"ב]

דְּאָדָם (דף צה ע"ב) וְאַתְתִּיהָ אֶתְבְּרִיאוּ בְּדִיוֹקְנָא דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ
הוּא וְשְׁכִינְתִּיהָ, וּבְגִין דָּא חוֹבָא דְּאָדָם הָוָה תִּלְיָא

בַּעֲמוּדָא דְאַמְצְעִיתָא, וְחוּבָה דְחֹהַּ בְּשְׂכִינְתָא, וּבְגִין דָּא מַה זֹאת עֲשִׂית, לְזֹאת עֲשִׂית וְדֹא, וְחוּבָא דָּא גַרְם דְּנִחְתַּת שְׂכִינְתָא בְּגִלּוּתָא, דִּהּוּ יִשְׂרָאֵל עֲבָדִין מַעֲשֶׂה אֲבוּתֵיהֶם (בִּידֵיהֶם), וּבְגִין דָּא אָמַר (ויקרא כו מד) וְאִף גַּם זֹאת בְּהִיוֹתֶם בְּאֶרֶץ אֲיִבֵּיהֶם לֹא מְאַסְתִּים וְלֹא גַעַלְתִּים וכו', וּבִהּ אָמַר דָּוִד (תהלים כו ג) אִם תַּחֲנֶה עָלַי מַחֲנֶה לֹא יִירָא לְבִי וְגוֹמֵר, בְּזֹאת אֲנִי בּוֹטֵחַ וְגוֹמֵר, דָּא אֶתְמַר בְּמִלְחָמַת גּוֹג וּמָגוּג, וּמֵאֵן גָּרִים לְמַהֲוֵי אִיהוּ נָטִיר בֵּה, בְּגִין דְּעָלִיהּ אֶתְמַר (שם קלב ד) אִם אֶתֵּן שָׁנָת לְעִינִי לְעַפְעַפִּי תִּנּוּמָה עַד אֶמְצָא מְקוֹם לִיהו"ה וְגוֹמֵר.

וְהֵאֵי אִיהִי חֲכָמַת שְׁלֹמֹה, וְעָלָה אֶתְמַר (קהלת ט טז) וְחֲכָמַת הַמֶּסֶכֶן בְּזוּיָה, וְעָלָה אֶתְמַר (שמואל א ב ל) כִּי מִכְּבָדִי אֲכַבֵּד וּבְזוּי יִקְלּוּ, כִּד נָחִית שְׁלֹמֹה מִמְּלָכוּתִיהּ הָיָה חֲכָמָה דִּילִיהּ בְּזוּיָה בְּעִינֵי שְׁטִיין, וְכִד אֶסְתַּלַּק בְּמִלְכוּתִיהּ אֶתְמַר בֵּיהּ (מלכים א ח י) וַתֵּרֶב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה, דְּאֶתְרַבִּיאת עַד דְּמָטָאת לְהֵאֵי אֶתְר דְּאֶתְנַטִּילַת מִתַּמּוֹן, לְאַתְר דְּחֲכָמָה עֲלָאָה, דְּאִיהִי חֲכָמָה בְּרִישָׁא, וְאִיהִי חֲכָמָה בְּסוּף, וְאִיהִי תוֹרָה בְּאַמְצְעִיתָא, בַּעֲמוּדָא דְאַמְצְעִיתָא תוֹרַת אֲמָת, לְעִילָא תוֹרַת חָכָם, לְתַתָּא חֲכָמַת שְׁלֹמֹה, וּבְגִין דָּא מִסְטָרָא דְשְׁלֹמֹה אֶתְמַר וְחֲכָמַת הַמֶּסֶכֶן בְּזוּיָה, דְּנִחְיִיתַת בֵּיהּ, וְסָלִיקַת בֵּיהּ, כְּמָה דְּאֶתְמַר בֵּיהּ וַתֵּרֶב חֲכָמַת שְׁלֹמֹה מִחֲכָמַת כָּל בְּנֵי קֶדֶם. אִם לְבַחֲיִבָּא מַה כְּתִיב בְּהוּ, (איכה א יד) נִתְּנִי יְהו"ה בְּיָדִי לֹא אוֹכַל קוֹם, (עמוס ה') נִפְלָה וְלֹא תוֹסִיף קוֹם (עמוס ה ב), וְאִף עַל פִּי דְלִית לָהּ רִשׁוֹ לְמִיָּקָם מִגְרָמָה, קוֹדֶשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא יוֹקִים לָהּ, כְּמָה דְּאֶתְ אָמַר (שם ט יא) בַּיּוֹם הַהוּא אֶקִּים

את סבת דוד הנפלת, ומאן גרים דנחתת לה מאתרה דא נחש, כמה דאת אמר (בראשית ג יד) ויאמר יהו"ה אלהי"ם אל הנחש כי עשית זאת, דאיהי שכינתא, דגרמת דאשתכחת יבשה ונפלת מאתרה, ארור אתה מכל הבהמה וגומר (שם), לייט ליה דלא יהא ליה מלכין ושליטין על מה דסמיה, דאינון רגלוי וידוי דקציין לון, כמה דאיהו גרים קצוץ ופרוד לעילא, ובגין דא על גחונך תלך ועפר תאכל כל ימי חייך (שם), ודא איהו דאמר יצחק לעשו (שם כז לט) משמני הארץ יהיה מושבך.

עשר לוטיא לייט לחו"א, בגין דגרים דאתפרש שכינתא דאיהי עשירא מבעלה, ועשר לאדם, ועשר לחנה, ותשעה לארעא, דחבאת לצדיק דאיהו תשיעאה, בלהו חאבו לעשיראה, וארעא לצדיק, וממאי (נ"א ואמאי) חאבת לצדיק, דהא בעבורך אמר לאדם, ועוד בגין אדם לייט לארעא דאתנטיל מינה, הדא הוא דכתיב (שם ב ז) ויצר יהו"ה אלהי"ם את האדם עפר מן האדמה, אם כן מה חבאת לצדיק דאיהו תשיעאה.

אלא בגין דאתמר בה (שם ט) ויצמח יהו"ה אלהי"ם מן האדמה כל עץ נחמד למראה וטוב למאכל ועץ החיים בתוך הגן ועץ הדעת טוב ורע, והנה ליה רשו לממחא בידא דאדם דלא יכול מאילנא דמותא, ולא מחאת, בגין דא אמר בעבורך. אמר ליה רבי אלעזר, וכי אית דעת בארעא לכולי האי, אמר ליה אין, הדא הוא דכתיב (משלי ג יט) יהו"ה בחכמה יסד ארץ, אמר ליה והא בחכמה עלאה ובארעא דקודשא בריך הוא אתמר האי

קרא, אמר ליה ברי דא לקבל דא עבד קודשא בריך הוא, אית חכמה ואית חכמה, אית ארעא ואית ארעא.

[דף 10 ע"א]

אמר ליה אם פן מה חבאת ארעא לצדיק דלקתה תשעה, אמר ליה בגין דעץ הדעת טוב ורע איהו פגוונא דברית, אות ברית מלגאו טוב ערלה רע, דא מלגאו ודא מלבר, ובגין דחובא דעץ הדעת גרים פרודא בין צדיק ושכינתא, בגין דא לקאת ארעא תשעה, ואינון דחאבו בשכינתא דאיהי עשירית לקו עשר עשר. ותא חזי שבעה ארעין אינון ארץ אדמה ארקא גיא נשיה ציה תבל, ואדם חאב (דף 10 ע"א) בבית שבע, ואתמר ביה (משלי כד טז) כי שבע יפול צדיק, הרהר תיובתא ואתמר ביה (שם) וקם, והנה סליק, וכד נחית תמן הנה עביד עובדין ותולדין בכל ארעא וארעא, מנהון הון צמחין ומנהון לא הון צמחין, ואית תמן בריין מנהון בתרין רישין ואית מנהון בתלת עד שבע, ואית תמן אתר דנהרא שמשא וסיהרא וככביא ומזלי, ואית אתר דלית ביה נהורא כלל אלא חשוכא וקבלא.

חבי אינון אלין דנחתין לשבעה מיני עניותא, אית מנהון דלית לון נהורא כלל, דכל יומיהון אינון בעניותא, ואית מנהון דאית להון נהורא כל יומיהון ואינון בעותרא, ואית מנהון דלזמנין אית לון נהורא ולזמנין חשוכא, אלין אינון דאתיילידו באמצעיתא דסיהרא בינוניים, לזמנין אית לון עותרא וסלקין, ולזמנין עניותא ונחתין, ואית אחרנין דעבדין תולדין ומצליחין, ואית מנהון דלא מצליחין, ואית מנהון דמצליחין (נ"א צמחין) עד

פִּלְגוּ יוֹמִיהוֹן וּמִיִּיתִין בְּקִצְרוֹת יוֹמִין, אֱלִין דְּאִתְּלִידוּ בְּמִלּוּנִיא
דְּסִיְהָרָא אֵינּוֹן צְמָחִין וְחִיִּין וּמִשְׁלִימִין כָּל יוֹמִיהוֹן, וְאֵינּוֹן
דְּאִתְּלִידוּ בְּחִסְרוֹנָא דְּסִיְהָרָא לָא צְמָחִין וּמִיִּיתִין מִיָּד, וְאֵינּוֹן
דְּאִתְּלִידוּ בְּאַמְצָעִיתָא דְּסִיְהָרָא מִתְקַצְרִין בְּפִלְגוֹת יוֹמִיהוֹן.

וְאִית אַרְעִין (נ"א אַחְרָנִין) דְּאִתְּמַר בְּהוֹן (בראשית לו כד) וְהַבּוֹר רַק
אֵין בּוֹ מַיִם, מַיִם אֵין בּוֹ אֲבָל נְחָשִׁים וְעִקְרָבִים אִית בֵּיה,
אוּף הָכִי אִית בְּרִיִּין דְּאֵינּוֹן עַמִּי הָאָרֶץ, דְּבִתְיָהוֹן מִלְּיִין מִלְּאָבִי
חֲבֵלָה, דְּאֵינּוֹן נְחָשִׁים וְעִקְרָבִים וְנִשְׁכִּין לֹון בְּכַמָּה נִשְׁוֹכִין דִּיסוּרִין,
דְּאֵינּוֹן גְּרָמוֹ קָדָם דִּיִּיתוֹן לְעֵלְמָא, (בְּגִין דִּיִּיתוֹ) בְּגִלְגּוּלָא בְּאֱלִין
גּוֹפִים וּבְאֱלִין בְּתִים, וְכַד נִשְׁכִּין לֹון אֵינּוֹן נְחָשִׁים וְעִקְרָבִים בְּכַמָּה
יְסוּרִין אֵינּוֹן צְוֹחִין וְוִי וְוִי, וְאִית לֹון קִטְטָה לְכָלָהוּ בְּבִיתָא, וְצְוֹחִין
בְּאֱלִין מְאִרִי דְּגִיְהָנָם דְּנִדְוִנִין בּוֹ, וְאִית אַחְרָנִין דְּכָל יוֹמִיהוֹן בְּחִדּוּה
וּבִשְׁלֹוה בְּלָא עֲצִיבוּ כָּלֵל, מְכָל מַה דְּאִתְּרַבִּי בְּשִׁבְעָה אַרְעִין,
וְאִתְּדֵנוּ בְּשִׁבְעָה מְדוּרִי גִיְהָנָם, וְאִית בְּבִי נִשָּׂא כְּגוּנָא דָא, וְחִכְיָמִי
דְּרִיזִין אֱלִין לֹון אִתְּמַסֵּר לְמַנְדַּע.

תקונא שְׁתִּין וְחִמִּישׁ

בְּרֵאשִׁית בְּרָא אֱלֹהִים (רִישִׁי תִּיבִין וְסוֹפִי תִּיבִין א"ב וּא"ם)
תַּמָּן דְּאֵינּוֹן י"ה), תַּמָּן אִם, וְרָזָא דְּמִלָּה (שם ג ב)
וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הִיא הָיְתָה אִם כָּל חַי, כְּגוּנָא
דְּהֵיִיא דְּאִתְּמַר בָּה (משלי ב ג) כִּי אִם לְבִינָה תִּקְרָא, הֵאִי אִם כָּל חַי
לָאוּ אִיהִי כְּאִתְּתָא קְדָמָאָה, דְּאִתְּמַר בָּה (בראשית ג יב) הָאִשָּׁה
אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי, דְּגִרְמַת מִיתָה לְכָל עֲלָמָא, דְּהֵא אִם כָּל חַי כְּתִיב
בָּה, דְּאִתְּמַר בָּה (קהלת ט ט) רְאֵה חַיִּים עִם אִשָּׁה אֲשֶׁר אֶהְבֵּת.

אמר ליה רבי אלעזר, וכי תרין נשין הוו ליה, אמר ליה אין, חד יצור הטוב וחד יצור הרע, חדא מסטרא דעצם תקיפא דינא קשיא, וחדא מסטרא דבשרא, מתמן אינון רביכי לבא, ואינון דגרמא אינון קשי קדל, ועל אתתא דאתגטילת מגרמא אמר בן סירא, גרמא דנפיל בחולקד טב או ביש גרריה, ועל אתתא דגרמא אמר אדם האשה אשר נתת עמדי, לא קרא לה אתתיה, בגוונא דחנה דאתמר בה ויקרא האדם שם אשתו חנה, דאחרא שפחה הות דמסטרא דעץ הדעת טוב ורע, חדא רע וחדא טוב, ומסטרא דעץ החיים פרוייהו חיים.

ובסתרי תורה חנה ח' ו"ה ח' חכמה כ"ח מ"ה, כללא דשמא קדישא, ח' איהי בגוונא דאימא עלאה דאיהי תמינאה לעשר ספירן מתתא לעילא, וחכמה בה אשתמודע, ועלה אתמר (משלי ג ג) עץ חיים היא למחזיקים בה, ומסטרא דילה ויפח באפיו נשמות חיים (בראשית ב ז), ועלה אתמר (שם כג) לזאת יקרא אשה כי מאיש לקחה זאת, ולא אחרא דאתגטילת מגרמא, דגרימת ליה מיתה, דהא שפחה גרמת וידעו כי עירום הם (שם ג ז), ובגין דא (שם כא) ויעש יהו"ה אלהים לאדם ולאשתו פתגות עור וילבישם.

[דף צו ע"ב]

אמר ליה רבי אלעזר אמאי אמר, בגינה כי מאיש לקחה זאת (בראשית ב כג), כי מאדם הוה ליה למימור, אמאי מאיש, אלא מאיש תמן א"ם ותמן י"ש, תמן י"ש הדא הוא דכתיב (משלי ח כא) להנחיל אהבי יש, תמן אם כי אם לבינה תקרא (שם ב ג),

ואיננו אבא ואימא חכמה ובינה, דמתמן אתגטילת, ובגין דא כי מאיש לקחה זאת.

ואית ליה אחרא דאתקריאת בת זוגיה, הדא הוא דכתיב (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויברך אתם ויקרא את שמם אדם. תא חזי אדם הראשון בדיוקנא דיהו"ה אתברי, ובדיוקנא דעשר ספיראן דאינון יו"ד ה"א וא"ו ה"א, מסטרא דיהו"ה, מסטרא די' אתקרי איש, ומסטרא דה' עלאה אתתיה אתקריאת אשה אם כל חי, ומסטרא דו"ה חנה אתתיה, ומסטרא דיו"ד ה"א וא"ו ה"א חנה אתקרי אדם, ובכל מה דהוה בדיוקניה לקה.

תקונא שתיין ושתא

בראשית ברא שית, דא אדם דכליל שית, ואינון תרין שפחות מסטרא דאילנא דטוב ורע עצם ובשר, איש ואשה דאתמר בה (בראשית ב כג) כי מאיש לקחה זאת, הא ארבע, אדם זכר ונקבה, הדא הוא דכתיב זכר ונקבה בראם וגומר, הא שית, ובגין דא (שם ג כב) ויאמר יהו"ה אלהי"ם הן האדם ה'ה כ'אחד מ'פנו ל'דעת טוב ורע וגומר, ואוקמוהו קדמאין כ'אחד מ'מלאכי ה'שרת.

אדחכי הא אליהו אנדמן לגביה ואמר רבי כ'אחד מהם הוה ליה למימר אם על מלאכי ה'שרת הוה אמר, מאי כ'אחד מ'פנו, ועוד הן אדם הוה ליה למימר, מאי האדם בתוספת ה', אלא ה' דהאדם ה'ה כ'אחד מ'פנו, יהא (נ"א הוא) לא כתיב אלא

הָיָה, חַד מֵאַרְבַּע אֲתוֹן דְּאִינוּן יְהו"ה כְּחַד מִן אַרְבַּע אֲתוֹן דְּאִיהוּ
ו'.

וְעַתָּה פֻּן יִשְׁלַח יְדוֹ (שם) דָּא י', אִם זָכָה וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים
(שם) דָּא ו' (נ"א ה'), וְאָכַל וְחַי לְעוֹלָם (שם) דָּא ו', חַי וְדָאִי,
כַּד ה' הוּת יְחִידָא מְנִיָּה עֲאֵלָת בֵּין טוֹב לָרַע, הִדָּא הוּא דְכֻתִּיב (שם
ב ז) וַיִּצָּר יְהו"ה אֱלֹהֵי"ם אֶת הָאָדָם תְּרִין יְצִירוֹת טוֹב וָרַע, לְמַגִּדֵּע
(וְאִתְמַר בְּהוֹן (שם) וַיִּפָּח בְּאַפּוֹ נְשָׁמַת חַיִּים וְדָא ה' לְדַעַת טוֹב
וָרַע לְמַגִּדֵּע) מַה דִּהּוּ גְרָמִין לְמַעַבְדָּה, וּבְגִין דָּא עֲאֵלָת בֵּינֵיהוּ.

בְּתַר דְּחָאב אָדָם דִּי־צִירָה, אֲתַפְרִשֶׁת ה' עֲלָאָה וְאִסְתַּלְקַת מְנִיָּה,
וּבְגִין דְּלֹא אֲתַחֲזֶרֶת לְגַבִּיָּה, אָמַר אִם זָכָה וְלָקַח גַּם מֵעֵץ
הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעוֹלָם, וְהָאִי עֵץ הַחַיִּים הוּא נְטוּעַ בְּעֵץ הָגֶן, וּבְגִין
דְּלֹא זָכָה לְמִיכַל מְנִיָּה, מַה כְּתִיב בֵּיהּ וַיִּשְׁלַחֵהוּ יְהו"ה אֱלֹהֵי"ם
מִגֶּן עֵדֶן (שם ג כג) לְעַבּוֹד אֶת הָאָדָמָה אֲשֶׁר לָקַח מִשָּׁם, הִהוּא
דְּאִתְמַר בֵּיהּ (שם ב ז) וַיִּצָּר יְהו"ה אֱלֹהֵי"ם אֶת הָאָדָם עֶפְרָ מִן
הָאָדָמָה דְּלֹא הוּא כְּדָאִי לְמַהוּי בְּגִנְתָּא דְּאוּרִיָּתָא, כִּיּוֹן דְּלֹא נָטִיר
בָּהּ עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרַע בְּאַסּוּר וְהִתֵּר, וְעֵבֶר עַל מִימְרָא דְּמֵאֲרִיָּה,
דָּאִם הוּא נָטִיר דְּלֹא עֵבֶר עַל מִימְרָא דְּמֵאֲרִיָּה, וְלָקַח גַּם מֵעֵץ
הַחַיִּים דְּאִתְמַר בָּהּ (משלי יג יד) תוֹרַת חָכָם מְקוֹר חַיִּים לְסוּר
מִמוּקְשֵׁי מוֹת, עֵץ חַיִּים הִיא לְמַחֲזִיקִים בָּהּ (שם ג יח), וְדָא אִיהוּ
וְלָקַח גַּם מֵעֵץ הַחַיִּים וְאָכַל וְחַי לְעוֹלָם, גַּם לְרַבּוֹת נּוֹקְבָא, אִיבָא
דְּאִילָנָא פְּרִי צְדִיק.

וְעוֹד הֵן הָאָדָם הָיָה כְּאַחַד מִפְּנֵי, אָמְרוּ מְלָאכִין קְדִישִׁין בְּגִין
לְמַהוּי אִיהוּ כְּאַחַד מִיַּנְנָא כְּמָא דְּאָמַר חוּיָא (בראשית ג ה)

והייתם באלהי"ם יודעי טוב ורע, ודא איהו לדעת טוב ורע, דא גרים ליה מותא, דאם זכה למיכל מאילנא דחיי דאיהו עץ חיים היא למחזיקים בה, מה פתיב בה ולקח גם מעץ החיים וגומר.

[דף צז ע"א]

אמר רבי שמעון ווי לון לאינן דמניחין לאשתדלא באורייתא דאתמר בה ולקח גם מעץ החיים, ובפקודין דילה דאינן איבא דאילנא דאתמר ביה ואכל וחי לעולם, ואזלין בתר אלין דמפתי לון מסטרא דנחש הקדמוני, דאמרי לון השתדלון במלאכיא דממנן על ככביא ושמשא וסיהרא, ועל אלין דממנן על רוחין ושידין, למהוי באלהי"ם יודעי טוב ורע, ועלייהו (דף צז ע"א) אתמר, (עיין מ"ב כג, וירמיה מד), כה אמר יהו"ה למזבחים ולמקטרים לככבים ולמזלות ולשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר לא צויתי, ודא איהו דמני קודשא בריך הוא לאדם ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וגומר, ויש"ו חייבא בהאי הוה משתדל, ודור אנוש ודור המבול ודור הפלגה, וקודשא בריך הוא אעקר לון מעלמא דין ומעלמא דאתי, ודא איהו (בראשית ב יז) כי ביום אכלך ממנו מות תמות, מות בעלמא דין ותמות בעלמא דאתי, וחובא דא גרים חרבן בי מקדשא וגלות ישראל בין אומין דעלמא ואתקטילו מנייהו.

דכל חד הוה מזבח ומקטר, והווי נחתין חילין דלעילא, וכד הוה נביא מיסר לון, מה פתיב בהון (עיין ירמיה מד ה) ולא שמעו לקול נביא וחזקה, ובמה הוה מיסר לון נביא, הוה אומר להון דיהון חזרין בתויבתא, ואי לאו ועצר את השמים ולא יהיה מטר